

JASJIT SINGH
(Indija)

Protivrečnosti Sever-Jug i bezbednost nesvrstanih zemalja

Između razvijenih zemalja i zemalja u razvoju, ili kako se to uobičajeno kaže između Severa i Juga, postoji mnogo protivrečnosti na ekonomskom, političkom, bezbednosnom, pa čak i kulturnom planu. Jedan od značajnih faktora koji karakteriše razvijeni Sever i koji ga čini osobenim u odnosu na gotovo sve zemlje u razvoju Juga jeste sistem saveza. Istovremeno, međutim, sistemi saveza između razvijenih zemalja odražavaju i mnoge protivrečnosti između njih samih, a najizrazitija ilustracija je podvajanje između blokovskih struktura Istoka i Zapada. Upravo je taj aspekt protivrečnosti u okviru Severa generator nekih od značajnijih bezbednosnih problema sa kojima se suočavaju zemlje Juga, a posebno nesvrstane zemlje. Predominantno bipolarni karakter sučeljavanja, konfrontacije i sukoba između blokovskih struktura ponajviše se prelama na prostorima zemalja u razvoju gde lokalni i regionalni faktori, usled suprotstavljenosti različitih interesa, pogoduju takvom sučeljavanju blokova. U najvećem broju slučajeva to dovodi do toga da se zaoštavaju pitanja bezbednosti zemalja u razvoju.

Osnovno obeležje međunarodnog poretka već četiri decenije jeste bipolarni konfliktni odnos između dva vojno-politička saveza na čelu sa Sjedinjenim Državama i Sovjetskim Savezom. Te dve velike sile, kao i njihovi saveznici, nastojali su da prošire sfere svoga uticaja (i ne samo uticaja već i kontrole) ne samo među zemljama unutar svojih grupacija i prijateljskim zemljama, već u velikoj meri i u redovima zemalja u razvoju. Shodno tome, SAD su još u ranim posleratnim godinama uspostavile čitavu mrežu bezbednosnih saveza kojima je bio obuhvaćen i veliki broj zemalja u razvoju. I

upravo je želja da se drži podalje od tih vojno-političkih saveza dva suprotstavljena bloka, radi očuvanja nacionalne nezavisnosti i zaštite nacionalnih interesa, bila ona pokretačka snaga koja je podstakla većinu zemalja na čelu sa Jugoslavijom, Egiptom i Indijom da krenu putem nesvrstavanja. Međutim, politika i strategija razvijenih zemalja, a naročito velikih sila, i dalje predstavljaju ozbiljnu opasnost za bezbednost zemalja u razvoju u celini, a posebno nesvrstanih zemalja.

Sve dok se bude održavala postojeća ravnoteža vojne moći na tlu Evrope, aktivni konflikt između NATO pakta i Varšavskog ugovora predstavljao malo verovatnu mogućnost. Ukoliko bi, međutim, do njega ipak došlo, takav konflikt bi svakako brzo eskalirao u nuklearni sukob i doveo do sigurnog uništenja ako ne čitavog sveta, ono barem zemalja zaraćenih strana. Sa stanovišta razvijenih zemalja Zapada bi, prema tome, najpoželjnije bilo pomeranje epicentra sukoba na prostore što udaljenije od Evrope. S tim u vezi, u američkim strateškim razmišljanjima i strateškoj literaturi primećuje se snažnije naglašavanje širenja sovjetskog uticaja na sve delove zemljine kugle, te sledstveno tome i proširivanje suparništva velikih sila na te prostore, kao i naglašavanje potrebe da se odgovori na takve izazove na udaljenim tačkama izvan geografskih granica NATO, i izvan onoga što se sada podrazumeva pod »centralnim raštima« Evrope i jugozapadne Azije. Ta teza predstavlja jedan od bitnih aspekata Kisindžerovih predloga za preobražaj NATO pakta na dva osnovna načina: prvo, davanje većeg podsticaja vojnim inicijativama članica zapadnog saveza na prostorima izvan tradicionalnih NATO područja; drugo, jedinstvenim i skladnim nastupanjem članica NATO u tom smislu, kako bi te akcije imale karakter vojnih inicijativa i reakcija NATO pakta na prostorima izvan NATO. Ministar odbrane SAD, Kaspar Vajnberger, na pomorskoj konferenciji NATO 1984. godine, uputio je poziv zemljama zapadnog saveza da prošire svoj pomorski uticaj daleko izvan tradicionalnih područja. Na narastanje pomorskih snaga Zapada u Persijsko-arapskom moru, naročito od polovine 1987. godine, trebalo bi gledati upravo u tom kontekstu.

Dok su savezi među razvijenim zemljama, uprkos teškoćama s kojima su se suočavali, ipak opstajali, uz istovremeno zahtevanje veće uloge i angažovanja zemalja saveza na prostorima izvan tradicionalnih (to važi za zemlje zapadnih saveza), uočava se takođe još jedna tendencija koja bi za zemlje u razvoju mogla imati dalekosežne posledice. Većina saveza isfabrikovanih između razvijenih i ze-

malja u razvoju (kao što su CENTO, SEATO i drugi) nije bila u stanju da opstane, suočena sa promenama u međunarodnim odnosima, pogotovo sa uticajem koji su na te odnose izvršili principi i ideje nesvrstanosti. Nesvrstanost i nesvrstane zemlje utoliko su odigrale značajnu ulogu u razgrađivanju ovih bezbednosnih struktura između Severa i Juga, na taj način razdvajajući Jug od uticaja protivrečnosti u okviru Severa i blokovskog nadmetanja. Poslednjih godina su se, međutim, aktuelizirale izvesne nove tendencije koje upućuju velike sile na potrebu aktiviranja i većeg angažovanja zemalja u razvoju za potrebe realizacije sopstvenih strateških i nacionalnih interesa, bez da im se nužno formalno prizna status saveznika. Takve tendencije su приметne kada se govori o onome što se u SAD naziva »strategija koalicije« i metodi saradnje. Izveštaj američke komisije o Integrisanoj dugoročnoj strategiji, koji je pod naslovom »Selektivno zastrašivanje« objavljen januara 1988, upravo podvlači značaj strategija koje se oslanjaju i računaju sa »sараdničkim snagama« zemalja u razvoju. Predviđa se da bi ubuduće američke intervencije iziskivale i nastojale da ostvare veći stepen saradnje sa zemljama u razvoju Juga, zbog toga što se sve komplikovanijim i politički vrlo skupim pokazalo održavanje formalnih saveza, te dobijanje i održavanje američkih baza u inostranstvu. Na sličan način se propagira i koncept »strateškog konsenzusa«, te davanja podrške »zemlji prve borbene linije«, bez angažovanja američkih vojnih snaga u borbenim dejstvima (osim u situacijama sličnim onima kakve su bile američke akcije protiv Grenade 1983. godine i Libije 1986. godine). Takva strategija se smatra celishodnijom, naročito u uslovima intervencije u kriznim žarištima i u sukobima u zemljama u razvoju. Zagovornici takvog pravca su svesni ograničene uloge i delotvornosti formalizovanih sistema savezništva, a pogotovo onih između zemalja Severa i Juga. Istovremeno se, međutim, takva saradnja i »saveznička« akcija nastoje podstaći; i stvara se vojna, politička i administrativno-logistička infrastruktura za saveze koji su to *de facto*, mada ne nužno i *de jure*. Podrška i angažovanje nesvrstanih zemalja u takvim aranžmanima ne samo da potkopava verodostojnost ovih zemalja kao »nesvrstanih«, čime se obezbeđuje veći legitimitet hegemoniji Severa, već otvara i ozbiljne dileme u domenu bezbednosti za one nesvrstane zemlje koje su rešene da očuvaju svoj nesvrstani status i nacionalnu nezavisnost.

Kada se na ove tendencije gleda u kontekstu u kome istovremeno savezi Severa u većoj meri traže saradnju svojih članova na

područjima izvan saveza, a uglavnom na prostorima zemalja u razvoju, dileme i protivrečnosti sa kojima se suočava Jug postaju još mnogo očiglednije. Nesvrstane zemlje su posebno suočene sa složenom situacijom u međunarodnom i bezbednosnom okruženju, naročito kad su u pitanju intervencije i drugi oblici pritisaka.

Razvijene zemlje su često intervenisale u kriznim situacijama i sukobima na teritorijama zemalja u razvoju. Od 1946. godine do danas, u svetu je bilo ukupno 146 unutrašnjih i međudržavnih sukoba, a većina je bila vezana za zemlje Juga. Do direktne strane vojne intervencije je došlo u gotovo tri četvrtine ovih situacija, pri čemu su u oko 80 odsto ovih sukoba intervenisale razvijene zemlje Severa (razvijene kapitalističke zemlje u skoro 70 odsto, a razvijene socijalističke zemlje u gotovo 10 odsto slučajeva). Tome se moraju dodati i *indirektne* intervencije putem veoma raznolikih mehanizama. Zabrinjava, nadalje, činjenica da je u porastu učešće zemalja u razvoju u stranim intervencijama, pogotovo kada se intervencija preduzima zajedno ili u saradnji sa razvijenim zemljama, ili kada je u funkciji ostvarivanja njihove sopstvene strategije razrešavanja protivrečnosti i suprotnosti u okviru Severa.

Jedan od problema bezbednosti zemalja u razvoju jeste upotreba vojne sile od strane razvijenih zemalja koja ne dovodi do izbijanja rata, ili ono što nazivamo »diplomacija prinude«. Razvijene zemlje su ovladale do sada neprevaziđenim mogućnostima i sredstvima korišćenja »diplomacije prinude«, zahvaljujući visokom nivou vojnih tehnologija koje poseduju. Istovremeno i imperativi geopolitike u međunarodnim odnosima otvaraju i dalje puno prostora za pribegavanje diplomaciji zasnovanoj na prinudi. Rat, koji podrazumeva stalno nadmetanje sile, kroz istoriju se uvek smatrao instrumentom državne politike — »produžetak politike drugim sredstvima«. Međutim, u uslovima nuklearnog naoružanja, rat je izgubio svoju svrsishodnost kao instrument ili sredstvo državne politike, budući da nuklearni rat ni pod kojim uslovima ne može služiti nekoj racionalnoj svrsi i zadovoljenju državnih interesa. Pribegavanje ratu radi zadovoljenja državnog interesa uvek je bilo povezano sa problemom dezangažovanja i deeskalacije. Ovaj problem nije postojao u »diplomaciji topovnjača«; a »diplomacija prinude« je nastavak tradicionalne »diplomacije topovnjača« da bi silu samo primenjivala u još drastičnijem vidu, perfidnije, brže i efikasnije. Jedan od nedavnih, dramatičnih primera pribegavanja »diplomaciji prinude« bio je američki vazdušni napad na Libiju, 15. aprila 1986. godine. Kao što je to slučaj sa strategijama intervencije u oružanim

sukobima, zemlje u razvoju su i u tom slučaju uglavnom bivale najčešća meta pretnje pribegavanju diplomatiji prinude, budući da takva diplomatija tu ima izgleda da postigne bolje rezultate, raspolažući opcijama koje se kreću od »upućivanja protesne note do slanja marinaca«. Dve supersile su u periodu između 1946. i 1982. godine pribegle upotrebi sile bez izazivanja rata, u više od 426 situacija. Postoje, međutim, izvesne razlike u njima svojstvenim shemama. U skoro 90 odsto slučajeva kada su SAD primenile silu, a nije se radilo o ratu (259 takvih incidenata između 1946—1982), ona je bila usmerena na zemlje daleko od američkih granica, i uglavnom uperena protiv zemalja u razvoju. S druge strane, u gotovo 80 odsto slučajeva kada je Sovjetski Savez pribegao upotrebi sile (167 puta između 1946. i 1979), u pitanju su bile zemlje na granicama Sovjetskog Saveza i zapadne Azije. Dok je u apsolutnom smislu u porastu sposobnost i moć zemalja u razvoju (uključujući i vojnu moć), istovremeno bi se to teško moglo reći za njihovu sposobnost da na adekvatan način odgovore i da se odupru »diplomaciji prinude«. Zahvaljujući tehnološkom napretku koji je dostupan razvijenim zemljama, vrlo je verovatno da će se u budućnosti one sve više opredeljivati za pribegavanje »diplomaciji prinude« kao boljoj političkoj opciji. Takva njihova opcija bi ozbiljno mogla dovesti u pitanje i ugroziti mir i bezbednost zemalja u razvoju.

Jedan aspekt »diplomacije prinude« mogao bi imati naročito ozbiljne implikacije za međunarodni mir i bezbednost — to je onaj aspekt koji se odnosi na pretnju upotrebe nuklearne sile. Ta pretnja je, naravno, očigledna i činjenicom postojanja nuklearnih snaga i njihovog razmeštanja. Međutim, iznenađuje broj prilika u kojima je ozbiljno razmatrana upotreba nuklearnog naoružanja od strane nuklearnih sila. Do sredine 1982. godine bila su čak 42 takva incidenta u kojima je navodno razmatrana ili se stvarno i pribeglo »nuklearnoj pretnji«.¹ To je, svakako, jedan od najsloženijih aspekata protivrečnosti na relaciji Sever—Jug budući da su sve nesvrstane zemlje ujedno i nenuklearne, a suočavaju se u jednom asimetričnom odnosu sa nuklearnim zemljama Severa.

Verovatno bi se mogla zagovarati teza da se u velikom broju ovih situacija nije ozbiljno razmatrala mogućnost stvarne upotrebe (ili pretnje upotrebe) nuklearnog oružja. S druge strane, me-

¹ Podaci prema: Barry Blechman, *Upotreba sile bez rata* i drugi dokumenti; intervju Daniel Elsberga časopisu »New York Conservation Press«, 1980; intervju sa Richard Nixonom u časopisu »Time«, 29. juli 1985.

đutim, neophodno je naglasiti da je veoma teško utvrditi stepen ozbiljnosti sa kojim nosioci procesa odlučivanja mogu razmatrati upotrebu (ili pretnju upotrebe) nuklearnog oružja. U kontekstu sve veće opasnosti koja je sadržana u postojanju i razmeštanju nuklearnog oružja, čak se i najmanji indikatori takvih razmišljanja moraju uzeti ozbiljno. Ono što je još značajnije jeste činjenica da je do svih incidenata došlo u uslovima nuklearne asimetrije; a takođe i to što je od 41 incidenta, 33 (ili drugim rečima 80 odsto) bilo vezano za krize i sukobe u zemljama u razvoju. (Od preostalih osam, sedam je bilo u vezi sa berlinskom krizom). Širenje nuklearnog naoružanja i legitimitet koje ono stiče doktrinom nuklearnog odvrćanja i drugim doktrinama, te inicijative o kontroli naoružanja, ugovor o neširenju nuklearnog naoružanja i drugi ugovori, konceptima o zonama slobodnim od nuklearnog naoružanja i slično, nesumnjivo na ozbiljan način ugrožava bezbednost zemalja u razvoju i nenuklearnih zemalja putem agresivne nuklearne diplomatije (pored naravno one najveće od svih opasnosti, a to je opasnost od nuklearnog sukoba između nuklearnih sila).

Drugi krupan problem sa kojim se suočavaju zemlje u razvoju izvore iz nastojanja i akcija zemalja Severa da utiču na društvene promene u zemljama u razvoju mešanjem u unutrašnja pitanja tih zemalja, a često i direktno primenom sile i sredstava prinude.

Pokušaji »izvoza« revolucije i nametanja sopstvenih ideoloških obrazaca još jedan su ozbiljan aspekt protivrečnosti na relaciji Sever-Jug. Više je pravilo nego izuzetak da se unutrašnja previranja u zemljama u razvoju nastoje iskoristiti za nametanje društvenih i političkih promena, čime se zemlje Juga samo više destabilizuju. Zemlje u razvoju su suočene sa problemima izgradnje nacionalnih država i mnogim drugim teškoćama kao zaostalih posledica procesa dekolonizacije. Ti problemi su zaoštreni i potencirani veštačkim državnim granicama koje presecaju i dele jedinstvene etničke i civilizacijske strukture, verskim i svetovnim sukobima, jezičkim i plemenskim suparništva koja katkad rezultiraju u secesionističkim tendencijama, zahtevima za pravičnijom podelom razvojnih resursa i apelima za predstavničku vladu tamo gde ona nema taj karakter — pri čemu svi ti faktori pojedinačno i u međusobnoj isprepletenosti postaju uzrokom unutrašnjih sukoba i napetosti u zemljama u razvoju.

Unutrašnje sukobe u zemljama u razvoju zaoštrava intervencionistička politika velikih industrijskih sila. Imajući u vidu ranjivost

nesvrstanih zemalja na snažne unutrašnje otpore, kao i pomoć na koju u uslovima intervencionističke politike velikih sila te snage otpora mogu računati od sličnih službi velikih industrijskih zemalja, postaje očigledno da je prikriveni intervencionizam jedan od glavnih faktora sa kojim zemlje u razvoju moraju računati u oblasti bezbednosti. Intervencionizmu toga tipa manje su izložene one zemlje u razvoju u kojima širi krug ljudi učestvuje u procesu odlučivanja, nego što je to slučaj sa zemljama u kojima je forma vladavine autokratska ili na čijem čelu se nalazi mala hunta. U zemljama u kojima je baza gde se donose odluke reprezentativnija, po pravilu ne dolazi do smene na vlasti nasilnim putem, primenom metoda političkog ubistva; ako to i bude slučaj, to po pravilu neće imati za posledicu drastičnu promenu spoljnopolitičkog kursa i kursa u oblasti bezbednosti. Nasuprot tome, u zemljama gde je proces odlučivanja sužen na mali krug aktera, takve promene kursa i preusmeravanja su konstatovani kao mogući, ako ne i verovatni; i upravo stoga te zemlje češće postaju meta intervencionističke politike. Dokaže li neke druge države budu zahtevale promene u političkoj strukturi neke druge države po ideološkom i verskom osnovu, dotle će biti i povoda za intervencionističku politiku.

Traganje zemalja u razvoju za povezivanjem sa velikim silama i za »strateškim konsenzusom« stvara mnoge probleme regionalne (pa i unutrašnje) bezbednosti. Važno je napomenuti da se mora povući jasna linija između bezbednosti »države« i bezbednosti »režima«, budući da se u najvećem broju slučajeva povezivanje sa spoljnim faktorima nastoji ostvariti kako bi se osigurala bezbednost režima, tj. vladajućeg poretka.

Stanje u međunarodnim odnosima koje je rezultat protivrečnosti između Severa i Juga, te njihove povezanosti sa zemljama u razvoju može se sumarno prikazati na sledeći način:

— do oružanih sukoba i dalje dolazi gotovo isključivo na prostorima zemalja u razvoju: velika većina tih sukoba rezultat je osporavanja legitimiteta vlasti u tim zemljama;

— strana intervencija je i dalje osnovna karakteristika tih sukoba; SAD i zemlje zapadne Evrope su i dalje na čelu liste spoljnih strana u sukobu;

— prilagođava se priroda intervencije u tom smislu da se u rastućoj meri računa na saradnju zemalja u okviru zapadnog saveza, a tako i na saradnju između njih i zemalja »trećeg sveta« sa druge strane;

— nakon 1976. godine primetan je znatan uzlazni trend kada se radi o učestalosti oružanih sukoba, i koji svakako koincidira sa opštim pogoršanjem bezbednosne situacije u svetu i otpočinjanjem druge etape hladnog rata;

— iako su sukobi među državama i dalje malobrojniji od unutardržavnih sukoba, ipak se njihov broj i učestalost povećala u poređenju sa ranijim periodima;

— takođe se uočava porast prisustva snaga zemalja u razvoju na područjima drugih zemalja i razvoju u poređenju sa periodom od prve tri decenije nakon 1945. godine;

— iako antikolonijalna borba još nije sasvim završena (Namibija i Južna Afrika su najizrazitiji primeri; takođe borbu Kanaka u Južnoj Kaledoniji neki smatraju vidom antikolonijalne borbe), sukobi u svetu zemalja u razvoju su u sve većoj meri sukobi unutrašnje prirode, i javljaju se u vidu otpora postojećim režimima na vlasti, uz odgovarajuću podršku ili bez takve podrške iz inostranstva;

— vojni izdaci zemalja u razvoju su porasli kako u apsolutnom iznosu, tako i u udelu u ukupnim vojnim izdacima u svetu, uz primetnu tendenciju koncentracije u pojedinim regionima, (na primer, zemlje OPEC-a i neke zemlje jugozapadne Azije);

— neke zemlje i dalje su sklone da putem oružanih sukoba i politikom prinude daju »lekcije« svojim susedima.

Istovremeno, moramo konstatovati da se u međunarodnim odnosima ipak naziru i neke bitnije promene. Čini se da bipolarna struktura međunarodnih odnosa na Severu lagano ustupa mesto sve izrazitijem pluralizmu, a sastavni deo ovoga procesa je i stvaranje novih centara moći. Ove transformacije omogućavaju da se međunarodni poredak naglašenije zasnue na principima saradnje a ne sukoba. To će u velikoj meri zavisići od načina na koji će se razrešavati protivrečnosti između Severa i Juga, pa čak i od karaktera pristupa rešavanju tih problema. Principi međunarodnih odnosa, kao što su oni kojima se rukovode nesvrstane zemlje, a koji su artikulisani na način kako je to učinjeno u Deklaraciji iz Delhija (novembar, 1986), daju nadu da se mogu ublažavati napetosti i izbegavati sukobi, te time krčiti put ka svetu koji bi bio bezbedniji za sve.

Regionalni i lokalni sukobi će, međutim, i dalje predstavljati ozbiljnu opasnost za mir i bezbednost zemalja u razvoju, naročito

nesvrstanih. Prevencija i rešavanje ovih sukoba predstavlja važan preduslov za jačanje bezbednosti kako nesvrstanih zemalja, tako i zemalja u razvoju . . .

S druge strane, međutim, zemlje u razvoju se ozbiljno moraju pozabaviti problemima svoje bezbednosti, imajući u vidu geopolitičke i geostrategijske realnosti savremenog sveta, kao i protivrečnosti na relaciji Sever-Jug. Rešenja će se, svakako, morati temeljiti na saradnji na političkom, diplomatskom i ekonomskom planu u skladu sa takvim pristupom kakav su usvojili ministri spoljnih poslova nesvrstanih zemalja na konferenciji u Delhiju 1981. godine, kojim povodom se kaže:

»Izražavajući duboko žaljenje povodom petomesečnog iransko-iračkog rata i štete nanete životima i materijalnim dobrima dve zemlje, te povodom opasnosti kakvu ovaj rat predstavlja za pokret nesvrstanosti, konferencija je nanovo istakla značaj principa pokreta nesvrstanih po kojima: nijedna zemlja ne može sticati ili okupirati teritorije upotrebom sile, a one teritorije koje su na ovaj način stečene imaju se vratiti; ni protiv jedne države se ne sme izvršiti akt agresije; mora se poštovati teritorijalni integritet i suverenitet svake zemlje; nijedna zemlja ne treba ni da pokuša da se meša ili da interveniše u unutrašnja pitanja drugih zemalja; sve razlike i sporovi imaju se rešiti mirnim putem kako bi miroljubivi odnosi preovladali među zemljama-članicama.«

Sva nastojanja, međutim, koja bi imala za cilj saradnju nesvrstanih zemalja na vojnobezbednosnom planu, mogla bi samo da obezvrede mnogo toga što nesvrstanost kao koncept simbolizuje. Značaj pokreta nesvrstanosti i potreba jačanja izvornih i fundamentalnih principa pokreta, veći su nego ikada ranije. Saradnja na političkom i diplomatskom planu u nastojanjima da se uklone glavni uzroci ugrožavanja bezbednosti, a naročito oni koji su uzrokovani ili potencirani protivrečnostima na relaciji Sever-Jug, svakako bi imala najvećeg efekta za realizaciju osnovnih ciljeva — ostvarenja mira i pravde.

Uloga Ujedinjenih nacija u tom kontekstu ima veliki značaj: uvodne reči Povelje UN govore o rešenosti »da ujedinitimo naše snage na očuvanju međunarodnog mira i bezbednosti«. Tokom godina je na žalost znatno opala moć i sposobnost Ujedinjenih nacija da uspešno primene Poveljom zasnovane principe, u velikoj meri upravo zahvaljujući rastućim protivrečnostima između Severa i Juga. S druge strane, međutim, Povelja UN podstiče velika očeki-

vanja kada se radi o rešenju tih protivrečnosti i učvršćenju mira i bezbednosti u svetu. Mora se, na žalost, konstatovati da i struktura OUN, kakva je stvorena u posleratnom periodu, pogoduje produbljivanju i zaoštavanju protivrečnosti između Severa i Juga kao i problema bezbednosti zemalja u razvoju. Usled toga, kao urgentni zadatak postavlja se reorganizacija Organizacije ujedinjenih nacija kako bi se odrazile, i u njoj mesto našle, sve promene kojima je tokom poslednje četiri decenije izložen sistem međunarodnih odnosa, kao i razvijanje onih mehanizama kojima bi se ublažile i smanjile razlike i protivrečnosti što najviše zaoštavaju probleme bezbednosti. Možda bi valjalo ozbiljno razmotriti potrebu prilagođavanja i modifikacije postojećih struktura i mehanizama i stvaranja nekih novih, kao što je npr. komisija za bezbednost zemalja »trećeg sveta« ili veće koje bi se bavilo kriznim situacijama i sukobima na prostorima zemalja Juga.